

Guide Öppna upp upphandlingsdata

v.1.1 - Okt 2020

Open Knowledge
Sweden

Den här guiden är för dig som jobbar på en kommun, en myndighet eller en region och som då upphandlar.

Att upphandla är svårt och blir varje år mer utmanande. Man behöver upphandla nya typer av tjänster, se till att det kommer tillräckligt många anbud...

En aspekt om upphandling som ofta underskattas är hur mycket värde det finns i den data som produceras under hela upphandlingsprocessen. Den här datan kan hjälpa er som offentlig verksamhet att förstå bättre var förbättringsmöjligheterna ligger. Att publicera data tillåter också andra aktörer (journalister, forskare, företag) att förbättra er verksamhet.

Men att publicera och återanvända upphandlingsdata är inte lätt. Därför har vi skapat den här guiden för att kunna bemöta alla frågor som du och din organisation har, och hjälpa dig, ett steg i taget.

Guiden innehåller flera delar, en del för varje roll som ska involveras i publiceringsprocessen.

Tack vare bidrag från

Björn Hagström

Maria Söderlind, Umeå Kommun

Kim Lantto, Göteborgs stad

Peter Mankenskiöld, TietoEvry

Tatjana Apanasevic, RISE

Karolis Granickas, Open Contracting Partnership

Cover photo by [Nikola Johnny Mirkovic](#) on [Unsplash](#)

Innehållsförteckning

För beslutsfattaren	4
Vad betyder öppna data?	4
Varför ska man öppna upphandlingsdata?	4
Hur mycket kostar det?	5
Finns det risker?	5
Hur ser jag till att öppna upphandlingsdata används?	5
För juristen	7
Vilka juridiska aspekter är viktiga att tänka på?	7
Hur publicerar man något ändå?	7
För ekonomihandläggaren	8
Vad finns det för fördelar med att öppna upphandlingsdata?	8
Hur kan jag exportera mina data från mitt IT-system manuellt?	8
Visma system (Proceedo och RoR)	8
Hur ofta bör man publicera?	9
Hur kan jag återanvända och analysera mina data?	9
För IT-strategen	10
I vilken format ska man publicera datan?	10
Datastandard för leverantörsreskontra	11
Hur bygger jag ett hållbart dataflöde för att publicera datan?	12
Fler resurser	13

För beslutsfattaren

Vad betyder öppna data?

Att öppna data betyder att publicera det på en standardiserad format med en licens som tillåter vem som helst att återanvända den.

Varför ska man öppna upphandlingsdata?

Det finns flera fördelar med att öppna data:

- Myndigheter kan analysera upphandlingsmönster (t.ex. mäta kvaliteten och spåra leverans och milstolpar i kontrakt) och förbättra valuta för pengarna vid upphandling
- Företag kan förstå vad myndigheter köper och hur tidigare kontrakt sett ut, vilket kan leda till mer rättvisa konkurrensförhållanden och bättre anbud
- Journalister kan övervaka vem som vinner vilka kontrakt när, hur och för vad och hjälper att identifiera intressekonflikter och bluffakturor innan de blir skandaler och dyra misstag
- Medborgare kan få reda på vart deras skattepengar går

I Sverige kommer konkreta exempel på fördelar av att öppna upphandlingsdata från en studie genomförd inom projektet NSÖD av forskaren Tatjana Apanasevic från RISE, som gjort en bedömning av besparingar som kan göras om leverantörsreskontra - vilka representerar endast en bråkdel av informationen som finns om upphandling - publiceras som öppna data. Studien visar att det finns en stor potential för offentliga aktörer att spara tid och öka effektivitet, samt att öka öppenheten av förvaltningen. **Göteborgs stad har sett en stor minskning av begäran enligt offentlighetsprincipen för sina fakturor och en minskning av tiden som handläggarna spenderar på en begäran. Staden sparar över 2,3 miljoner kronor per år sedan publiceringen började.**

Du kan läsa mer om de många fördelarna som kommer med upphandlingsdata på Open Contracting Partnerships [webbplats](#).

Hur mycket kostar det?

Svaret varierar från en kommun till en annan.

I Göteborgs stad har man fortfarande en manuell granskningsprocess varje månad innan publiceringen. Det tar ungefär en timme för att se att informationen är korrekt och det inte finns några personuppgifter.

I Umeå kommun har man kunnat automatisera publiceringen helt.

Inom projektet Open Up! bjuder vi alla offentliga aktörer att använda vår Business Intelligence verktyg utan kostnad för att skapa era egna visualiseringar och dashboards, jämföra er data med andra organisationer.

Finns det risker?

NSÖD rapporten pekar på sekretess, integritet och säkerhet som de största riskerna. Dessa risker pratar vi om mer i nästa kapitel, som du gärna får läsa med en jurist från din organisation för att hitta det tryggaste sättet att börja publicera.

Ibland kan data som publiceras vara fel. Om det råder osäkerhet kring något i en datamängd som publiceras, är det därför bra att i förväg ange vad det gäller och precisera att ni uppskattar att få in felrapporteringar från användare av datamängden. Användare kan hjälpa er med att rätta till felen i data i enlighet med "Linus lag", dvs. om tillräckligt många granskar datamängden kommer fel att vara lättare att hitta och rätta till. (IIS [Guide för beslutfattare om Öppna data](#))

Hur ser jag till att öppna upphandlingsdata används?

Framgången med att öppna data bör inte mätas bara genom hur mycket data publiceras utan framförallt efter hur mycket data som används. Detta är också i fokus i den pågående Öppna data-utredningen (se [delbetänkandet](#) om den nya lagen som ska införa Öppna data och PSI-direktivet i svensk lagstiftning).

De verkliga resultaten kommer från engagemanget från olika statliga aktörer, medborgare, företag, journalister och akademiker. Genom deras användning av data kan upphandlingsprocesser bli bättre.

Några specifika steg man kan ta för att stimulera användning är (enligt [Open Contacting Partnership](#)) att:

- identifiera intressentgrupper;
- ta reda på vad de vill ha;
- kartlägga utbudet och efterfrågan av data;
- dokumentera användning och resultat.

Detta arbete har vi börjat med OpenUp-projektet och vi vill gärna dela med oss av våra resurser Vi har byggt ett första **nätverk av kommuner och myndigheter** som redan har publicerat leverantörsreskontra och andra data, eller som är på väg att göra det och som kan dela med sig av sina erfarenheter, ett **nätverk av journalister, företag och akademiker** som är intresserade att använda upphandlingsdata och under 2020-21 anordnar vi en serie av workshops och webinarier för att fortsätta bygga det här ekosystemet och lära sig av varandra.

För juristen

Vilka juridiska aspekter är viktiga att tänka på?

Innan man publicerar behöver man tänka på tre aspekter:

- **Sekretess** – finns det uppgifter som borde vara sekretessbelagda i datan?
- **Upphovsrätt** – är alla data som vi publicerar verkligen våra?
- **Dataskydd** – finns det personuppgifter i datan?

Svaret måste vara NEJ – JA – NEJ.

Hur publicerar man något ändå?

Om det finns data som borde vara sekretessbelagda eller personuppgifter måste man ta bort dessa från datamängden. Detta kan göra automatiskt med ett skript. Vissa offentliga aktörer har till exempel valt att ta bort enskilda företags organisationsnummer från sina leverantörsreskontra.

Vi håller på att få tag på automatiseringskript från aktörer som har redan publicerat upphandlingsdata. Vi hoppas att kunna publicera dem snart som öppen källkod och uppdatera denna guide. **Om ni har ett skript som ni vill dela med andra får ni gärna kontakta oss!**

Örebro kommun har däremot valt att ha dem kvar eftersom man bedömde att samhällsnyttan vägde tyngre.

För ekonomihandläggaren

Vad finns det för fördelar med att öppna upphandlingsdata?

För dig som jobbar på en ekonomiavdelning innebär publiceringen att du kommer spendera mindre tid på att besvara begäran om kopior av allmänna handlingar enligt offentlighetsprincipen.

Den största nyttan är dock att det möjliggör en återanvändning av data i innovativa tjänster som kan ge din avdelning bättre insyn i hur man gör inköp. Projektet Open Up har startat en beta-tjänst som gör det möjligt för er att söka i era data, skapa visualiseringar och dashboards, detta kan fungera som stöd i ert arbete.

Var ska jag börja?

Hur kan jag exportera mina data från mitt IT-system manuellt?

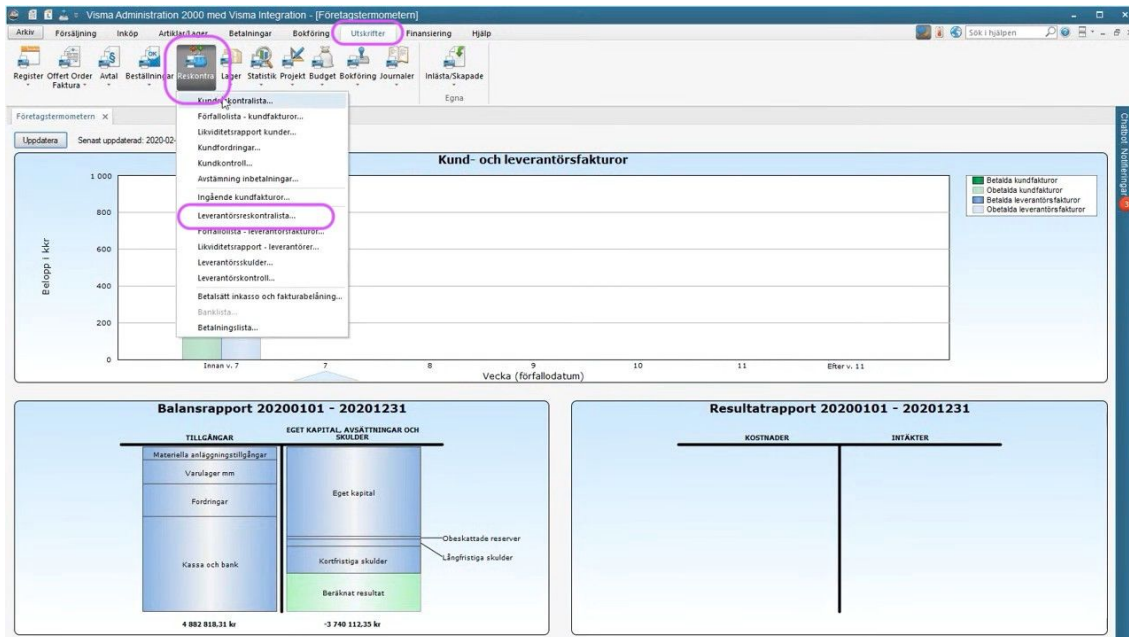
Just nu fokuserar OpenUp-projektet på en specifik del av upphandlingskedjan: leverantörsreskontra. För att komma igång snabbt berättar vi här hur man kan exportera sina leverantörsreskontra från sitt ekonomisystem manuellt.

Den här sektionen är inte färdig. Just nu har vi bara steg-för-steg instruktioner för några Visma system. Om du använder en annan Visma produkt eller version, eller ett annat ekonomisystem (Raindance, Agresso, Statens Service center...) får du gärna kontakta oss så vi kan hjälpa dig att exportera datan och skriva en ny sektion i guiden.

Visma system (Proceedo och RoR)

I de Visma system som vi har sett finns det en meny som heter **Utskrifter**. Där kan man välja **Reskontra > Leverantörsreskontralista**.

Hur ofta bör man publicera?

Flera offentliga aktörer har börjat att publicera sin leverantörsreskontra varje månad. För de åren som har redan skett har man också publicerat en fil per år.

Open Contracting Partnership rekommenderar att publicera data så tidigt som möjligt men

Hur kan jag återanvända och analysera mina data?

Inom projektet Open Up! bjuder vi alla att använda vår Business Intelligence verktyg utan kostnad för att skapa era egna visualiseringar och dashboards, jämföra er data med andra organisationer.

Kontakta oss så vi kan importera dina data!

För IT-strategen

I vilken format ska man publicera datan?

Open Contracting Data Standard (OCDS) är den internationella standarden för att publicera öppna upphandlingsdata. Den skapades av Open Contracting Partnership precis för detta syfte och används av tiotals länder och andra organisationer, bl.a. Norge och Finland. Man kan läsa mer om standarden [här](#). Inom projektet Open Up! studerar vi möjligheterna att använda OCDS men det är hittills ingen organisation i Sverige som har börjat att använda den.

Det här är en lista (på engelska) av alla typer av dokument och uppgifter som kan publiceras med OCDS:

Open Contracting har utarbetat en mall för att identifiera de tillgängliga källorna och kvaliteten på datan som kan öppnas upp, samt för att kartlägga tekniska alternativ för datapublikation ([Open Contracting Data Standard Technical Assessment Template](#)).

Datastandard för leverantörsreskontra

För **leveransreskontra** finns det svenska standarder som togs fram av de aktörerna som redan publicerar den här datamängden. Vi rekommenderar MetaSolutions standard, som används inom NSÖD och liknar formaten valt av Umeå och Göteborg.

Datan ska publiceras som tabell (t.ex. CSV eller möjligtvis Excel) med de följande kolumnerna:

#	Kolumnnamn	Värde­mängd	Exempel och förklaring
1	kopare	heltal	Ange organisationsnummer för inköpande organisation [Exempel: "212000-1710" för Skövde kommun.]
2	faktura_nr	heltal eller text	Ange en unik och stabil identifierare för en faktura, förslagsvis det faktiska fakturanummer som finns i ekonomisystemet. Undvik mellanslag och andra tecken som inte passar bra i en URI (webbadress).
3	leverantor	text	Ange namnet på leverantören.
4	leverantor_id	heltal	Ange organisationsnummer för levererande organisation [Exempel: "556036-0793" Saab AB.]
5	forvaltning	text	Ange namn på förvaltningen som har gjort inköpet. Tex ekonomi_kontoret.
6	konto_nr	heltal	Ange kontonummer där inköpet har bokats enligt den kontoplan som används tex "64310" för facklitteratur.
7	konto_text	text	Ange texten på konto där inköpet har bokats enligt den kontoplan som används tex "facklitteratur".
8	belopp	heltal	Ange det belopp utan moms som inköpet avser
9	datum	heltal	Ange datum när fakturan registreras enligt "2012-06-14" utan mellanslag. http://purl.org/dc/terms/created .
10	grund	text	Referens till vilken grund inköpet har gjorts på, tex direkt, via ramavtal, etc
11	avtal	url	Länk som identifierar avtal eller lagrum som grund för inköp
12	kommun_id	heltal	Ange SCB:s kommunkod för er kommun . Exempel: "0163" för Sollentuna kommun.

Hur bygger jag ett hållbart dataflöde för att publicera datan?

Att exportera data manuellt regelbundet är krångligt och man vill gärna automatisera processen så mycket som möjligt. För detta måste man använda IT-system som heter ETL för att automatisera exporteringen av data från ett upphandlingsystem och/eller ekonomisystem.

Flera lösningar finns på marknaden men de mest populära inom offentliga organisationer är TietoEvry TEIS, Mulesoft Anypoint och Microsoft Biztalk. Inom projektet NSÖD håller man på att testa en automatisering med den första. Vi kommer uppdatera den här guiden.

Vi kommer uppdatera den här guiden så snart vi får tag på NSÖDs första prototyp. Om du jobbar för en organisation som vill eller har redan lyckats automatisera sitt dataflöde får du gärna kontakta oss så vi kan hjälpa och skriva om det i denna dokumentation.

Fler resurser

Den här guiden bygger på och sammanfattar flera resurser som vi rekommenderar att du läser om du vill fördjupa dig i ämnet.

Här är våra rekommendationer:

Öppna data – En guide för beslutfattare

Läs den på [Internetstiftelsens webbplats](#).

Öppna leverantörsreskontra – Nyttä och samhällsekonomiska effekter

Publiceras snart

The Open Contracting Journey

Läs den på [Open Contracting Partnerships webbplats](#).